

"פנחס עשת - פסלים ורישומים" / הארץ / 4.3.66 / תע' יחיד / גלריה "מסדה" / תל-אביב

תערוכה צנועה בכמותה, אך רבת עניין באיכותה, היא תערוכתו של פנחס עשת הכוללת פסלים ושמונה רישומים. הבעיות המעסיקות את עשת הינן שאלות פיסוליות טהורות: מה קורה לצורות נפח ראשוניות בעת המפגש ביניהן? או, במקביל לכך ובעת ובעונה אחת, כיצד נוצרת ההפרדה בין צורת-אם ראשונית, המתפרקת לצורות-בת? לדעתו של פנחס עשת קורה כאן תהליך כפול: התפרקות והתמזגות בעת ובעונה אחת; כיצד אפשר לתאר ולבטא תהליך כזה בפסל?

סביב כל צורה נפחית קיים, לפי תפיסה זו, מעין שדה-כוח הנובע ממבנה וממהות הצורות וכולל גורמי תאוצה מושכים וגורמי תאוצה דוחים. במפגש בין שתי צורות נפחיות כאלה, כל אחת בעלת "שדה משיכה ודחייה" משלה, נוצר בין הצורות יחס הדדי ולפיו משתנה כל צורה בהתאם לחברתה. דוגמא פשטנית תעזור להמחשת תהליך זה: קו, המצוי בחלל שליד נפח כדורי, יתחיל להתעצב עקב השפעת נפח הכדור עליו; בקטע הקרוב יותר לכדור יימשך לעבר הכדור, בעוד שבקצוות הרחוקים יותר יפנה מהכדור והלאה, תוך ניסיון לשמור על אופיו המיוחד ולהיחלץ מ"משיכת" הכדור; התוצאה תהיה, שהקו הישר ייהפך לדמוי קשת וצורתו תהיה מותנית ביחס שבינו לבין הכדור. במקביל לכך, תחול גם בכדור תמורה - אמנם קטנה יותר, בגלל המסה העדיפה של הכדור - בהתאם להשפעתו של הקו. פנחס עשת בודק בפסלו את האירועים במפגשים כאלה מנקודת מבט כפולה: המפגש -

395

אברהם בינדר

"אברהם בינדר" / הארץ / אפריל 1966 / תע' יחיד / גלריה "צ'מרניסקי" / תל-אביב

בתערוכתו של אברהם בינדר אפשר להבחין בקבוצות ציורים המאפיינים מעין שתי קצוות בציורו: קבוצה ראשונה מאופיינת על ידי ציורים המעוצבים תוך שימוש מרובה בריבועים צבעוניים - מעין קרובי משפחה רחוקים מאוד של "ריבועי הקסם" של פול קליי; וקבוצה שנייה, בה נראה כאילו כוסה רוב רובו של המשטח הצבעוני בצבע אחיד כחול בכמה גוונים ונותרו רק מספר רמוזים של המבנה התחתית המהווים את עיקר המבנה הפיגורטיבי. בקבוצת הציורים הראשונה קיימת דחיסות ועומס צבעוניים וצורניים מרובים, שאין להם כל הצדקה, לא מבחינת המבניות הכללית ולא מבחינת הנושא הפיגורטיבי המעוצב. דחיסות זו, שייכתן מאוד שהיא נובעת מרצונו של אברהם בינדר לכפות מבניות מופשטת על מושא פיגורטיבי, מבלי להיות מוכן לוותר על שפע הפרטים של שני אלה, פוגמת בסופו של דבר אפילו באספקט הדקורטיבי של הציורים. הקבוצה השנייה, לעומת זאת, סובלת מפשטנות יתר: הקטעים שנותרו לאחר הכיסוי בצבע העילי הם אמנם צבעוניים, אך עם כיסוי שאר השטח הוצאה צבעוניותם מכל הקשר ונותרה שבורה ושרירותית. בכמה מציורים אלה מופיע שימוש בפרספקטיבה דרמטית - נושא שהוא כנראה חביב על בינדר, מאחר שהופיע גם בתערוכתו הקודמת. העיצוב הצורני והרמוזים הצבעוניים המופיעים בציורים אלה מעוררים שאלות לגבי תוכנם. כאשר צייר רובר דלוני את הסדרה המפורסמת של הווריאציות על נושא "מגדל אייפל", השתמש אמנם בפרספקטיבות העלולות, במבט ראשון, להיראות דומות לאלה שב"עמוד החשמל" של בינדר; אך ברקע ציוריו של דלוני היה נסיון לעצב חלל קוביסטי, ליצור דינאמיזציה של החללים ושימוש מיוחד בהרמוניות צבעוניות; כל אלה אינם מופיעים בציורו של בינדר; נותרות רק הפרספקטיבות בלבד; האם זה תוכן מספיק לצייר החי והפועל ב-1966?

בצלאל מן

"בצלאל מן" / הארץ / אפריל 1966 / תע' יחיד / פיסול / גלריה "לים" / תל-אביב

תערוכת בכורה של הפסל בצלאל מן בתל-אביב נפתחה בימים אלה בגלריה "לים". עם פתיחתה, פועלות בת"א-יפו למעלה מ-20 גלריות לאמנות, להוציא תצוגות המתארעות מדי פעם באולמות שאינם גלריות. בגלריה החדשה אפשר למצוא אוסף דברי אמנות מסוגים שונים: ציור, פיסול, קרמיקה, באטיק, תכשיטים, אמנות עממית וכו'. בין האמנים שיצירותיהם מוצגות במקום: קיקואין, קרמן, מאנה כ"ץ, שלמה ויתקין, דוד לן-בר, דוד כפתורי, חנה אשל, אליהו גת, יוסל ברגנר, שמעון אבני, אלימה, חיותה בהט, ציונה שמשי (קרמיקה ובאטיק).

כהתקרבות השואפת ליצור צורת-אם אחת: רבו בזמן - המפגש כניסיון ניתוק, הפרדה ואינדיווידואציה של הצורות. אם נזכור - כפי שעושה זאת הפסל - שנפח אינו רק גבול שבתוכו מוגדרת יחידה אוטונומית נבדלת, אלא, לא פחות מכן, צומת-חלל, אפשר יהיה גם להבין את סיבת העיצוב המיוחד בו נוקט עשת בבנותו את יחידות הנפה: השימוש ב"גורות" מרותכות, כשקו הריתוך מסמן מעין גבישיות של הצורה הנפחית, ומרמז, גם בנפחים סגורים, על מבניות פנימיות. במקום צורת נפח סטאטית ואטומה נוצר, עקב עיצוב זה, קרום גמיש, חי ונושם.

אילוסטרציה מבהירה דינאמיקה הפנימית של פסלים אפשר למצוא ברישומים הפיסוליים המוצגים בתערוכה. פנחס עשת מצא לעצמו טכניקת רישום המתאימה במיוחד לביטוי השקיפות והמבניות של פסליו ונוח מאוד להיעזר ברישומים כדי להתקרב לתפיסתו התלת-מימדית, הבאה לביטוי מלא בפסלים.

גילה צור

"גילה צור" / הארץ / 1.4.66 / תע' יחיד / גלריה "מסדה" / תל-אביב

דרך ארוכה עברה גילה צור מאז תערוכת היחיד האחרונה מפרי מכחולה, שנערכה לפני כשנתיים. סגנון ציורה, שכבר אז היה אישי ומיוחד, התגבש בינתיים, לוטש והתעצם. בתערוכה הנוכחית נראה שהציירת הפיקה הרבה מלימוד סוד הצמצום: המבנה בציוריה מרוכז ובהיר יותר, מערכת כתמי המכחול משולבת באורח הדוק יותר עם הקוויות של הפחם, וכל אלה יחד מותאמים יותר למושא הפיגורטיבי. גם הצבעוניות, שבתערוכה הקודמת עדיין לא השתלבה היטב עם המבנה השחור-לבן, מופיעה עתה בקשר אורגני עם הרישומים.

עם הריכוז והצלילות שהושגו בתערוכה הנוכחית, וסילוק הניגוד בין דרך העיצוב והתוכן הנובע מהמושא הפיגורטיבי, נחשף בעוצמה רבה יותר גם עולם התוכן של ציורים אלה. תוך עיוות אקספרסיבי של הדמויות, מציגה גילה צור בעת ובעונה אחת גם צד מאוים, וכמעט אכזרי, וגם צד מלא היתול והומור. פני המסכות והחיות מהווים צירוף של מפלצות ילדות שובבות ומוזרות השייכות לעולם הדמיון והאגדה, וגילומי דינאמיקה פנימית של מושאים ריאליים לגמרי, כגון חתול או אדם מסוים.